

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความสนใจ

สตรอง (strong cited by Crite 1973 : 29) ให้ความหมายของความสนใจไว้ว่า "ความสนใจจะแสดงออกมาเมื่อเรามีความนึกคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เราชอบสิ่งนั้น เมื่อเราพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งนั้น ถ้าเราไม่ชอบ เราปรารถนาจะออกห่างจากสิ่งนั้น" และ วัชรินทร์พรมย์ (2523 : 56) ให้ความหมายว่า "ความสนใจคือความรู้สึกจจจ่อยากรู้ อยากเห็น อยากกระทำสิ่งที่ตนสนใจนั้น ความสนใจเป็นองค์ประกอบสำคัญทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนหรือการทำงาน" ความสนใจเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคล และจะมีอิทธิพลต่อการที่เขาคะมีความบากบั่นในการประกอบอาชีพนั้นมากน้อยเพียงใดด้วย (วัชรินทร์พรมย์ 2523 : 15)

ซูเปอร์ (Super and Crites 1968 : 378-380) ได้แบ่งความสนใจออกเป็น 4 แบบในรูปของการแสดงออกดังนี้

1. ความสนใจที่แสดงออกมา (Expressed interests) ได้แก่ ความสนใจที่แสดงออกทางภาษาเป็นการแสดงออกถึงความสนใจในวิชากิจกรรม งานหรืออาชีพด้านภาษา ซึ่งไฟรเออร์ (Fryer) ได้เรียกว่า "ความสนใจที่เฉพาะเจาะจง"
2. ความสนใจที่แสดงออกทางกิริยาอาการ (Manifest interests) เป็นความสนใจที่แสดงออกด้วยกิริยาอาการและการเข้าร่วมในกิจกรรม
3. ความสนใจที่ประเมินด้วยแบบทดสอบ (Tested interests) เป็นการประเมินความสนใจด้วยแบบสอบถามที่เป็นปรนัย เป็นการแสดงความสนใจภายใต้สภาพการวัดควบคุม
4. ความสนใจที่ประเมินด้วยแบบสำรวจ (Inventoried interests) เป็นการประเมินความสนใจซึ่งขึ้นอยู่กับคำตอบคำถามเกี่ยวกับความชอบ ไม่ชอบในกิจกรรมนั้น ๆ

1. ทฤษฎีความสนใจและการเลือกอาชีพ

ผู้วิจัยขอกล่าวถึงบางทฤษฎีที่ได้นำมาศึกษาค้นคว้า เพื่อนำมา เป็นฐานของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1.1 ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพ (Vocational Development)

ทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของกินส์เบอร์ก (Ginzberg 1966 : 47-57) กล่าวว่า การเลือกอาชีพเป็นพัฒนาการที่ต่อเนื่องและใช้เวลานานกว่า 10 ปี เป็นขั้นตอนเชื่อมโยงแต่ละวัยเมื่อพัฒนาแล้วจะไม่ย้อนกลับไปมีลักษณะ เช่นเดียวกับขั้นต้น ๆ การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่ผสมผสานความต้องการของบุคคลที่จะเลือกอาชีพให้สนองความต้องการ ความสนใจ และให้เหมาะสมกับความสามารถของเขาให้มากที่สุดโดยตระหนักถึงโอกาสที่จะได้ประกอบอาชีพ (job opportunity) พัฒนาการด้านอาชีพได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น ความสามารถ ความถนัด โอกาสในสังคม การศึกษา อารมณ์และค่านิยมของบุคคลเป็นต้น การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการที่มุ่งไปสู่อนาคตเสมอ และจบลงด้วยการประนีประนอมระหว่างความสนใจ ความต้องการของตนเอง กับความเป็นจริงในโลก ซึ่งความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเลือกอาชีพตามทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพนี้มี 3 ประการคือ

1. การเลือกอาชีพเป็นกระบวนการ (process)
2. กระบวนการเลือกอาชีพจะย้อนหลังไม่ได้ (irreversible)
3. การเลือกอาชีพจะเป็นการประนีประนอม (compromise) ระหว่างความสามารถ ความสนใจ และความเป็นจริงของสภาพแวดล้อม

ต่อมากินส์เบอร์ก ได้ปรับปรุงหลักบางประการในทฤษฎี ในระดับอายุแรกถึงระดับอายุ 20 กว่าดังนี้ (Ginzberg cited by Tolbert 1974 : 37-40)

1. กระบวนการเลือกอาชีพและพัฒนาการด้านอาชีพ (The process of vocational choice and development) เกิดขึ้นตลอดชีวิตและเปิดกว้าง จากการวิจัยเกี่ยวกับชีวิตการทำงานของบุคคลทั้งชายและหญิง กินส์เบิร์ก สรุปได้ว่า บุคคลเปลี่ยนงานเพราะงานใหม่ให้ความพึงพอใจได้อิสระภาพ เนื่องจากการเปลี่ยนความรับผิดชอบ ความกดดัน หรือให้ทางเลือกในการทำงานของบุคคล

2. กระบวนการเลือกอาชีพจะย้อนกลับหลังไม่ได้ (Irreversibility) ไม่มีความแน่นอนตรงกระบวนการเตรียมตัวอาชีพใช้ระยะเวลาเพิ่มขึ้น นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายประมาณ 80% ศึกษาต่อระดับปริญญาตรี และประมาณครึ่งหนึ่งของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ศึกษาต่อหรือฝึกอบรมเพื่อเติมสิ่งเหล่านี้มิได้ เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจดังที่เคยเข้าใจแต่เดิม กินส์เบิร์กกล่าวว่า สิ่งที่คุณหนุ่มสาวเผชิญในช่วงอายุวัยรุ่น คือการวางแผนการเพื่อให้มีโอกาสเลือกได้มาก อย่างน้อยที่สุดเพื่อให้แน่ใจว่าเรามีสิทธิในการเข้ามหาวิทยาลัยหรือได้งานที่ดี โดยที่บุคคลได้รับการศึกษาสูง โอกาสที่เขาคจะเลือกอาชีพจะมีกว้างขึ้น

3. การมองงานในทัศนะที่ดี (Optimization) แทนที่จะเป็นการประนีประนอม (Compromise) กินส์เบิร์ก มีความเห็นว่า งานที่เหมาะสมมากที่สุดเป็นกระบวนการต่อเนื่อง จากการศึกษาบุคคลในระยะยาวได้เสนอแนะว่าบุคคลมีความพยายามที่จะทำงาน เพื่อสนองความพึงพอใจหรือความต้องการของตนเองโดยให้ตนเองได้ผลประโยชน์ในงานที่เรามีโอกาสทำด้วยการตระหนักถึงสิ่งที่เราต้องปฏิบัติ

4. ข้อจำกัดบางอย่างที่จำเป็นต้องพิจารณา (Constraints) กินส์เบิร์ก อธิบายว่า สิ่งเหล่านี้ คือ รายได้ต่ำ สถานภาพทางครอบครัว ทัศนคติ และค่านิยมของบิดามารดา ระดับการศึกษาต่ำ รวมทั้งสถานภาพของผู้หญิง ชนกลุ่มน้อย และความไม่กลมกลืนระหว่างระดับการศึกษา กับอาชีพ สถาบันชุมชน ผู้บริหารราชการทหาร และสถาบันอื่น ๆ

5. โอกาสในโลกของงานที่จะต้องพิจารณา (The opportunity structure of the world of work) หมายถึงความสำคัญของการรับรู้โอกาสของบุคคลว่าเขายังมีโอกาสหรือไม่

6. แนวโน้มค่านิยม (Value orientation) ปัจจุบันมีความสำคัญมาก และมีบทบาทสำคัญในการค้นหาความพึงพอใจของบุคคล วิถีชีวิตของบุคคลมีผลกระทบต่อความคิดเห็นด้านอาชีพ โดยเป็นความพยายามที่จะให้ประสบผลสำเร็จในการสร้างดุลยภาพระหว่างงานและกิจกรรมอื่น

กินส์เบิร์กได้แบ่งช่วงการเลือกอาชีพของบุคคลออกเป็น 3 ระยะ คือ

1. ระยะเพ้อฝัน (Fantasy Period) เป็นระยะที่เด็กมีอายุ 6-10 ปี การเลือกอาชีพในระยะนี้เป็นกระบวนการเลือกอาชีพแบบเพ้อฝัน คิดว่าโตขึ้นตนจะประกอบอาชีพอะไร โดยได้รับอิทธิพลจากสื่อมวลชนต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความเป็นไปได้และความสามารถของตน ระยะนี้เป็นระยะแรกที่จะก่อให้เกิดทัศนคติ และค่านิยมเกี่ยวกับการทำงาน เช่น เด็กพูดว่า "ฉันไม่ชอบทำงานหนัก" เป็นต้น

2. ระยะทดลองบทบาท (Tentative Period) อยู่ในช่วงอายุ 11-17 ปี

การเลือกอาชีพระยะนี้ แสดงถึงความรู้สึกนึกคิดของบุคคลเกี่ยวกับปัญหาการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคต คำนี้ถึงอนาคตมากกว่าปัจจุบัน ระยะนี้การเลือกอาชีพยังเป็นการเลือกที่ยืดองค์ประกอบเกี่ยวกับตนเองอยู่ เช่น คำนี้ถึงความสนใจ ความสามารถ และค่านิยมของตนเอง โดยไม่พิจารณาถึงองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ความต้องการของตลาดแรงงาน หรือคุณสมบัติที่จำเป็นของอาชีพนั้น ๆ ระยะนี้แบ่ง เป็นขั้นตอนต่าง ๆ ได้ดังนี้

ก. ขั้นการเลือกอาชีพโดยยึดความสนใจ (Interest Stage) การเลือกในขั้นนี้จะอยู่ในรูปของความสนใจในอาชีพนั้น ๆ และมีความสัมพันธ์กับระยะเพื่อฝันในวัยเด็ก ไม่คำนึงถึงความสามารถที่แท้จริง

ข. ขั้นการเลือกอาชีพโดยยึดความสามารถ (Capacity Stage) การเลือกในขั้นนี้จะคำนึงถึงความสามารถของตนเอง โดยประเมินความสามารถและความสนใจควบคู่กันไป

ค. ขั้นการเลือกอาชีพโดยยึดค่านิยม (Value Stage) เป็นการเลือกอาชีพของเด็กโดยคำนึงถึงค่านิยมของตนเองด้วย เนื่องจากเด็กจะเริ่มมีค่านิยมในเรื่องต่าง ๆ เมื่ออย่างเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น

ง. ขั้นการเปลี่ยนแปลง (Transition Stage) ในขั้นนี้เป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่เด็กจะมีความตื่นตัวจากความคิดความปรารถนาในวัยเด็ก มาคิดคำนึงถึงองค์ประกอบของความจริงมากขึ้น ในขั้นนี้เด็กหญิงจะปรับตัวให้เข้ากับบทบาทในอนาคต คือบทบาทของความเป็นภรรยาและความเป็นแม่ นอกจากนี้มักจะคำนึงถึงการแต่งงานมากกว่าการทำงาน ซึ่งตรงกันข้ามกับเด็กผู้ชาย ซึ่งมุ่งจะเลือกอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง

3. ระยะพิจารณาตามสภาพความเป็นจริง (Realistic Period) อยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 17 ปี จนถึงวัยรุ่นผู้ใหญ่-ระยะนี้ บุคคลจะพิจารณาเลือกอาชีพโดยจะคำนึงถึงลักษณะของตนเอง ลักษณะของอาชีพ อีกทั้งยังพิจารณาสภาพความเป็นจริงอีกด้วย การเลือกอาชีพจะเป็นการประนีประนอมระหว่างความต้องการของตนเองกับโอกาสที่เป็นไปได้ ระยะนี้ แบ่งออกเป็นขั้นต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

ก. ขั้นการสำรวจ (Exploration Stage) เป็นขั้นที่บุคคลพยายามจะให้การตัดสินใจเลือกเป็นสิ่งที่ตรงกับความเป็นจริง คำนึงถึงความสนใจและค่านิยมของตนเอง

ข. ขั้นการตกลงใจ (Crystallization Stage) อยู่ในช่วงอายุประมาณ 20 ปีขึ้นไป ขั้นนี้เป็นขั้นที่บุคคลยอมรับคุณภาพของตนเอง คำนึงถึงจุดประสงค์ของอาชีพที่ตนจะเลือกต่อไป นับเป็นการตัดสินใจขั้นสุดท้าย ก่อนที่จะเข้าสู่การเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพที่ตนสนใจ

ค. ขั้นการฝึกฝนเพื่อประสบการณ์และความรู้ใหม่ (Specification Stage) เป็นขั้นที่บุคคลวางแผนเกี่ยวกับขอบข่ายของการเลือกอาชีพใดอาชีพหนึ่ง โดยมีการฝึกและหาความรู้ประสบการณ์ ถ้าปรากฏว่างานที่เลือกแล้วไม่นำมาซึ่งความพอใจ ไม่เหมาะกับตนแล้ว บุคคลนั้นก็จะเข้ารับการฝึกและหาประสบการณ์เฉพาะงานด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อหาความรู้และประสบการณ์ใหม่เฉพาะอาชีพต่อไป

1.2 ทฤษฎีการพัฒนาอาชีพ (Theory of Vocational Development)

ซูเปอร์ (Super cited by Tolbert 1974 : 31-37) เป็นผู้เสนอทฤษฎีการพัฒนาอาชีพซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual differences) เป็นหลักสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาและจิตวิทยาการแนะแนวทางอาชีพ การที่บุคคลมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความสามารถ ความสนใจ และบุคลิกภาพ ทำให้การเลือกอาชีพของบุคคลต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

2. ศักยภาพหลาย ๆ ด้านในตัวบุคคล (Multipotentiality) บุคคลแต่ละคนมีขอบเขตของศักยภาพของตน ซึ่งจะช่วยให้อุบัติความสำเร็จในหน้าที่การงาน การนำบุคคลหนึ่งไปเปรียบเทียบกับอีกคนหนึ่งนั้นย่อมเป็นการไม่เหมาะสม เพราะขีดความสามารถของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน

3. แบบแผนของความสามารถในอาชีพ (Occupation ability patterns) อาชีพแต่ละอย่างจะมีแบบแผนของความสามารถเฉพาะอาชีพ กล่าวคือ อาชีพหนึ่งต้องการบุคคลที่มีความสามารถ ความสนใจ และบุคลิกภาพแตกต่างไปจากอีกอาชีพหนึ่ง

4. การเลียนแบบและบทบาทของตัวแบบ (Identification and role of models) บุคคลส่วนมากจะเลียนแบบบิดามารดาหรือบุคคลอื่นที่ตนชื่นชอบในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะในเด็กวัยรุ่น ซึ่งการเลียนแบบนี้จะ เป็นพื้นฐานของการประกอบอาชีพของบุคคลนั้นในอนาคต ดังนั้นผู้เป็นตัวแบบให้กับเด็กวัยรุ่นในการเลียนแบบ โดยเฉพาะบิดามารดา จึงควรปฏิบัติตนเป็นตัวแบบที่ดีแก่เด็ก

5. ความต่อเนื่องของการปรับตัวเพื่อเลือกอาชีพ (Continuity of adjustment) การที่บุคคลเลือกประกอบอาชีพอะไร การตัดสินใจเลือกจะต้องจัดให้เป็นกระบวนการต่อเนื่องกันทั้งนี้ เนื่องจากสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่บุคคลอาศัยอยู่หรือทำงานอยู่ รวมทั้งอัตมโนทัศน์ (Self-concept) ของตนเองย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และประสบการณ์ที่ได้รับ ดังนั้น การเลือกและการตัดสินใจในการเลือกอาชีพต้อง เป็นกระบวนการต่อเนื่องกันไป

6. ช่วงของชีวิต (Life Stage) กระบวนการเลือกอาชีพเป็นกระบวนการต่อเนื่องตามช่วงชีวิตของบุคคล ซึ่งแบ่งเป็นขั้น ๆ ดังต่อไปนี้

ก. ขั้นการเจริญเติบโต (Growth Stage) เริ่มตั้งแต่เกิดจนอายุ 14 เป็นระยะที่ร่างกายและจิตใจของเด็กกำลังเจริญเติบโต

ข. ขั้นการสำรวจบทบาทของตนเอง (Exploration Stage) เป็นช่วงระหว่างอายุ 15-24 ปี เป็นระยะที่บุคคลพยายามทำความเข้าใจตนเองและแสดงบทบาทของผู้ใหญ่ อันได้แก่การเลือกอาชีพ การเลือกคู่ และการเลือกหาตำแหน่งในสังคม

ค. ขั้นการสร้างหลักฐาน (Establishment) ช่วงอายุระหว่าง 25-44 ปี เป็นระยะที่บุคคลคิดมีครอบครัว มีบทบาทในสังคม มีอาชีพแน่นอน และมีบ้านอยู่อาศัย สร้างหลักฐานมั่นคงให้กับตนเอง

ง. ขั้นของการดำรงชีวิตที่มั่นคง (Maintenance Stage) ช่วงอายุระหว่าง 45-64 ปี เป็นช่วงที่บุคคลเห็นความสำคัญของครอบครัว พยายามทำตนให้เป็นที่ยอมรับ และเป็นที่ยอมรับของบุคคลในสังคม พร้อมกับหาความก้าวหน้าในอาชีพการงาน

จ. ขั้นของความเสื่อม (Decline Stage) ตั้งแต่อายุ 65 ปี ขึ้นไป เป็นช่วงที่การทำงานมีน้อยลง มีความรับผิดชอบและมีบทบาทในสังคมน้อยลง

7. กระบวนการของอาชีพ (Career patterns) ขึ้นอยู่กับระดับสังคมและเศรษฐกิจ และโอกาส ซึ่งกระบวนการของอาชีพนี้ได้แก่ ระดับความสูงต่ำของอาชีพ ความถี่ในการเปลี่ยนงาน และลักษณะของอาชีพบางชนิดที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนงานบ่อย ๆ เป็นต้น

8. การพัฒนาอาชีพของบุคคลควรได้รับการแนะแนวทาง (Development can be guided) การพัฒนาอาชีพในทุกช่วงของชีวิต บุคคลควรได้รับการแนะแนวทางอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับบุคคลนั้น ๆ โดยให้บุคคลได้มีการทดลอง

9. การพัฒนาอาชีพเป็นผลของการมีปะทะสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม (Development the result of interaction) สิ่งแวดล้อมที่กล่าวถึงในที่นี้ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว การได้รับการศึกษาจากโรงเรียน และสังคมรอบตัวของบุคคลนั้น ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยให้บุคคลได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นมีความสนใจหรือมีความถนัด ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจในตนเอง อันจะเป็นส่วนช่วยในการสร้างอัตมโนทัศน์ (Self-concept) ของบุคคล กล่าวคือ จะเป็นส่วนช่วยให้บุคคลได้รู้จักตนเอง เช่น รู้จักความสนใจ ความถนัดและความสามารถของตนเอง ซึ่งจะทำให้บุคคลรู้จักผสมผสานระหว่างความสามารถของตนเองกับโอกาสที่จะเป็นได้จริง

10. ความเปลี่ยนแปลงของกระบวนการอาชีพ (The Dynamic of career patterns) กระบวนการอาชีพนี้ขึ้นอยู่กับระดับสังคม และเศรษฐกิจของครอบครัว สถิติปัญหาความสามารถ ความสนใจ ของบุคคลซึ่งไม่คงที่ เช่น เกี่ยวกับการพัฒนาบุคคลในแต่ละช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงไป

11. ความพอใจในงานขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคล ตำแหน่งและบทบาทของบุคคล (Job satisfaction: individual differences, status and role) บุคคลจะมีความพอใจในงานอาชีพ ถ้างานสามารถเข้ากันได้กับวิถีชีวิต ความสามารถและการได้สวมบทบาทตามบุคคลนั้น ๆ ต้องการ ระดับความพอใจขึ้นอยู่กับระดับของการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของบุคคลแต่ละคน

12. งานคือวิถีทางแห่งชีวิต (Work is a way of life) การที่บุคคลจะมีความพึงพอใจในวิถีชีวิตของตนเองนั้น ขึ้นอยู่กับการที่บุคคลได้ค้นพบทางออกที่ตนจะได้แสดงความ

สามารถ ความสนใจ บุคลิกภาพ และค่านิยมของตนเองออกมา และสามารถกระทำได้ตามบทบาทที่บุคคลนั้นได้เลือกแล้ว

นอกจากนี้ ใน ค.ศ. 1962 ซูเปอร์ (Super cited by Tolbert 1974 :43) ได้ศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพของบุคคลและได้สรุปใจความสำคัญเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพไว้ดังนี้ คือ

1. ความสนใจเป็นตัวกำหนดในการเลือกสายการเรียน และการประกอบอาชีพที่สำคัญ มากกว่าตัวชี้แนะอื่น ๆ อันได้แก่ ความถนัด สถานะทางสังคม อุบิสัย หรือบุคลิกภาพ
2. ความสนใจอาจเป็นตัวกำหนดทิศทางการพยายามและกิจกรรม ส่วนความถนัดเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดระดับความสนใจ
3. คะแนนความสนใจในอาชีพที่ได้จากการทำแบบสอบถามความสนใจในอาชีพจะบอกละเอียดความสนใจในอาชีพของบุคคลได้มั่นคงมากกว่า และมีอำนาจในการทำนายมากกว่าความสนใจที่ได้จากการบอกเล่าหรือการแสดงออก
4. คะแนนความสนใจในอาชีพหนึ่ง ๆ จะมีความสัมพันธ์กับการเลือกอาชีพความคงที่ และความสมบูรณ์ในการเรียน หรือการฝึกงานด้านนั้น ๆ

1.3 ทฤษฎีการวิเคราะห์ลักษณะและองค์ประกอบของบุคคล

ทฤษฎีนี้ได้มีการศึกษาลักษณะและองค์ประกอบของบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพสรุปได้ดังนี้ ว่า ความสนใจเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพและมีผลต่อความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพนั้น ๆ สมรรถิผลในการเรียนก็มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพโดยบุคคลที่มีผลการเรียนดีในแขนงวิชาใด มักจะเลือกอาชีพในแขนงนั้น และบุคคลที่มีสมรรถิผลทางการเรียนโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดี มีแนวโน้มจะเลือกอาชีพในระดับวิชาชีพ นอกจากนี้ครอบครัวยังมีผลต่อการเลือกอาชีพของบุคคลโดยที่ลูกบางคนจะเลือกอาชีพตามอาชีพของบิดามารดา และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของเด็ก (วิชรี ทรัพย์มี 2523 : 13-15).

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอาชีพ การเลือกอาชีพดังกล่าวมาแล้วนี้ พอสรุปได้ว่า ความสนใจในอาชีพนั้น เป็นตัวกำหนดที่สำคัญในการเลือกเรียนและประกอบอาชีพ นอกจากนี้ องค์ประกอบด้านเพศ ระดับการศึกษาของบุคคล ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ของบิดามารดา สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของบุคคล ก็มีอิทธิพลต่อความสนใจในอาชีพซึ่งผู้วิจัยจะ ได้กล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทีละตัวแปร

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ระดับการศึกษากับความสนใจในอาชีพ

ซูเปอร์ (Super cited by Crites 1973 : 156) กล่าวว่า การเลือกอาชีพเป็น กระบวนการต่อเนื่องและในกระบวนการเลือกอาชีพนี้ บุคคลจะเลือกอาชีพโดยห่างไกลจากความ เป็นจริงในช่องอายุต้น และระดับความจริงจะเพิ่มขึ้นเมื่ออายุเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับ ฮอพพอก (Hoppock 1967 : 98-99) ได้สรุปผลจากการรวบรวมทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอาชีพว่า เมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้นจะสามารถเลือกอาชีพได้เหมาะสมถูกต้องตามความเป็นจริงมากขึ้นตาม อายุที่เพิ่มขึ้น และพบว่าเด็กสามารถเลือกอาชีพได้แน่นอนตั้งแต่ก่อนเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และแม้แต่ในระดับประถมศึกษา ก็เช่นเดียวกัน

เวินรอต (Weinroth 1974 : 1453-A) ได้ศึกษาความสนใจในอาชีพของเด็กผู้หญิง วัยรุ่น (อายุ 13-18 ปี) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนหญิงในระดับชั้นปีที่ 8-12 ในเขต เมืองเทียโอกา (Tioga) และพอตเตอร์ (Potter) ในรัฐเพนซิลวาเนีย กลุ่มตัวอย่างตอบ แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของแฮทแมนไกเธอร์ (Hachman-Gaither Vocational Interest Inventory) ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุสูงกว่า 16 ปี จะมีความสนใจใน อาชีพแคบและลึกซึ้งกว่ากลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าเด็กในวัยนี้มีความ เข้าใจตนเองและมีความรู้เกี่ยวกับอาชีพมากขึ้น และ กินส์เบิร์ก (Ginzberg 1952 cited by Tolbert 1974 : 37-40) ได้ศึกษาและพบว่าบุคคลได้รับการศึกษาสูงขึ้นโอกาสที่จะ เลือกอาชีพกว้างขวางขึ้น

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทย ประจวบ ประภาวงศ์ (2516) ทำการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถ ความสนใจ และความต้องการในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 3 ระหว่างโรงเรียนมัธยมแบบประสม และโรงเรียนมัธยมปลายสามัญในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสำรวจความสนใจในอาชีพ และแบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งผลการวิจัยปรากฏว่า โรงเรียนทั้งสองประเภทมีความสามารถในการเลือกอาชีพไม่แตกต่างกัน และมีเพียงจำนวนเล็กน้อย เท่านั้นที่สามารถเลือกอาชีพ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับตนเองตามความเป็นจริง นักเรียนที่มีอายุมากกว่ามีความสามารถในการเลือกอาชีพไม่ต่างไปจากนักเรียนที่มีอายุน้อยกว่า

2.2 เพศและความสนใจในอาชีพ

สตรอง (Strong 1954 : 216-228) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสนใจในอาชีพของชาย และหญิง พบว่าเพศชายและหญิงมีความสนใจในอาชีพแตกต่างกัน และจะคงอยู่ในสภาพนี้ตั้งแต่ อายุ 14-38 ปี กล่าวคือ เพศชายสนใจอาชีพเกี่ยวกับเครื่องยนต์กลไก กิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ การเมือง ทหาร และอาชีพที่มีลักษณะโลดโผน ตื่นเต้น ส่วนเพศหญิงจะสนใจอาชีพเกี่ยวกับศิลปะ ดนตรี กิจกรรมทางวรรณคดี บัญชี ครู และงานด้านสังคมสงเคราะห์ และพบว่าทั้งเพศชายและ เพศหญิง สนใจดนตรีและบัญชีพอๆกัน และโรส (Rose 1971 : 456-461) ได้สำรวจความสนใจ ในอาชีพได้ผลทำนองเดียวกันกับสตรอง

จากผลการวิจัยของ โครเวลล์ (Crowell 1970 : 2680 A) ก็แสดงให้เห็นว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความสนใจในอาชีพต่างกัน กล่าวคือ นักเรียนชายสนใจอาชีพกลางแจ้ง งานทางด้านจักรกล งานด้านคำนวณ หรืองานด้านวิทยาศาสตร์ ส่วนนักเรียนหญิงสนใจในงานศิลปะ งานวรรณกรรม งานดนตรี งานบริการสังคม หรืองานเสมียน

สำหรับงานวิจัยในประเทศนั้น มีผู้ศึกษาดังนี้ คือ

บุญถึง แน่นหนา (2500) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการเลือกอาชีพกับโอกาสทางอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี ในจังหวัด ชลบุรี โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง รวบรวมข้อมูล พบว่านักเรียนชายมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 สนใจในอาชีพข้าราชการ ธุรกิจ ทหาร ตำรวจ นักเรียนหญิงเกือบทั้งหมด สนใจวิชาชีพชั้นสูง โดยเฉพาะอาชีพ พยาบาล และครู มากกว่าอาชีพอื่น มีนักเรียนส่วนน้อย เลือกเรียนแพทย์ และวิศวกรรม ผลการศึกษาที่น่าสนใจ เกิด คือ อาชีพที่นักเรียนเลือกเป็นอันดับ

สองจะตรงกับความเป็นจริงมากกว่าอาชีพที่เลือกเป็นอันดับแรกอยู่เล็กน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติและข้อมูลจากจังหวัดชลบุรี

ในปีเดียวกัน เพียงใจ พึ่งพระเกียรติ (2500) ได้ทำการสำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดพระนครและธนบุรี จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 483 คน โดยให้นักเรียนทำแบบกรอกรายการความสนใจทั่วไป และความสนใจเกี่ยวกับอาชีพ ปรากฏว่านักเรียนชายสนใจอาชีพแพทย์มากที่สุด รองลงไปได้แก่ อาชีพ ทหารบก วิศวกร ช่างกล ครู อาจารย์ ฯลฯ ส่วนนักเรียนหญิงมีความสนใจในอาชีพแพทย์มากที่สุด รองลงไปได้แก่ อาชีพชั้นสูงได้แก่ พยาบาล เกษษกร เลขาณูการ ทหารอากาศ เกษตรกร นักบัญชี นักสังคมสงเคราะห์ ผู้พิพากษา และจิตรกร ตามลำดับ สาเหตุที่นักเรียนชายและหญิงส่วนใหญ่สนใจอาชีพแพทย์มากที่สุด เพราะเป็นงานที่ได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ รองลงมาคือ เพราะตนเองชอบมาก คิดว่ารายได้ดี เป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น

พรรณราย นิมขุนทด (2512) ได้ศึกษาความมีนัยสำคัญของบุคลิกภาพในการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดราชบุรี ประกอบด้วยนักเรียนชาย 48 คน และนักเรียนหญิง 30 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองสำหรับสำรวจความสนใจเกี่ยวกับอาชีพ และแบบทดสอบบุคลิกภาพที่ได้ดัดแปลงมาจาก Edward Personal Preference Schedule ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่มีบุคลิกภาพต่างกัน มีความสนใจในการเลือกอาชีพต่างกัน และนักเรียนชายสนใจเกี่ยวกับอาชีพทางเทคนิควิทยา เช่น วิศวกร ช่างเทคนิค และช่างอุตสาหกรรมต่าง ๆ มากที่สุดส่วนนักเรียนหญิงสนใจอาชีพเกี่ยวกับการให้บริการ เช่นนักสังคมสงเคราะห์ พยาบาล พนักงานบริการต่าง ๆ มากที่สุด

ในปี พ.ศ.2516 ณรงค์ศักดิ์ คิตโสภา ประจวบ ประภาวงศ์ หวัน ประพน และอำไพ จิตตวัฒน์ (2516) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบความสามารถ ความสนใจและความต้องการในการเลือกอาชีพของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2515 ระหว่างโรงเรียนมัธยมแบบประสมกับโรงเรียนสายสามัญ" โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัดตามลำดับดังนี้ คือ สกลนคร เชียงใหม่ สงขลา และกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของกรมวิชาการ และแบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งผลการวิจัยประการหนึ่งที่สอดคล้องกันคือ นักเรียนชาย และนักเรียน

หญิง เลือกอาชีพไม่เหมือนกันในงานกลางแจ้ง งานจักรกล งานวิทยาศาสตร์ งานด้านโฆษณา ชักชวน งานคำนวณ งานบริการสังคม งานวรรณกรรม และงานเสมียน โดยเฉพาะนักเรียนชายสนใจในงานกลางแจ้ง งานด้านจักรกล งานวิทยาศาสตร์ งานโฆษณาชักชวนและงานคำนวณ มากกว่านักเรียนหญิง ส่วนนักเรียนหญิงสนใจงานบริการสังคม งานวรรณกรรม และงานเสมียนมากกว่านักเรียนชาย

สวัสดิ์ ประทุมราช และคณะ (2519 : 50) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับแบบสำรวจความสนใจในอาชีพฉบับที่แปดและดัดแปลงมาจากแบบสำรวจความสนใจในอาชีพชุด The Kuder Preference Record-Vocational Form C พบว่าความสนใจในอาชีพของนักเรียนชาย และนักเรียนหญิงต่างกันในกลุ่มอาชีพงานจักรกล งานคำนวณ งานวิทยาศาสตร์ งานชักชวน โฆษณา งานกลางแจ้งมากกว่านักเรียนหญิง ส่วนนักเรียนหญิงมีความสนใจในอาชีพงานคำนวณ งานวรรณกรรม งานบริการสังคม และงานเสมียนมากกว่านักเรียนชาย

ในปี พ.ศ. 2522 อัญชลี บุผาพิบูลย์ (2522) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง บุคลิกภาพ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม สถิติปัญญา และความสนใจในอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร 5 โรงเรียน จำนวน 266 คน โดยใช้แบบสำรวจความสนใจของคูเดอร์ แบบสำรวจบุคลิกภาพ แสดงตัวและเก็บตัว แบบทดสอบสถิติปัญญาชุดแอสตันคาร์ดโปเรเกรสซิฟเมทริกซ์ ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนชายมีความสนใจในอาชีพทางด้านวิทยาศาสตร์มากที่สุด รองลงมาได้แก่งานศิลปะ งานนอกสำนักงาน ส่วนนักเรียนหญิงมีความสนใจในอาชีพงานนอกสำนักงานมากที่สุด รองลงมาได้แก่ งานบริการและงานด้านวิทยาศาสตร์ และพบว่านักเรียนหญิงไม่สนใจงานด้านจักรกลเลย

ต่อมา สุมนรัตน์ กันหลง (2523) ได้ตรวจสอบความตรงของแบบสำรวจความสนใจในอาชีพของคูเดอร์ พบว่านักเรียนชายมีความสนใจในอาชีพงานกลางแจ้งมากที่สุด รองลงมาคืองานวรรณกรรม งานด้านวิทยาศาสตร์ ส่วนนักเรียนหญิง สนใจในอาชีพงานด้านวิทยาศาสตร์มากที่สุด งานชักชวนโฆษณา งานดนตรี รองลงมาตามลำดับ และพบว่านักเรียนชายและหญิงสนใจในอาชีพงานกลางแจ้ง งานจักรกล งานวิทยาศาสตร์ ต่างกันโดยนักเรียนชายมีความสนใจในอาชีพงานกลางแจ้ง งานจักรกล และงานวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนหญิง ส่วนนักเรียนหญิงมีความสนใจในอาชีพงานบริการสังคม งานด้านคำนวณ และงานเสมียนสูงกว่านักเรียนชาย

2.3 อาชีพของบิดามารดากับความสนใจในอาชีพ

แกลเลอร์ (Galler 1951 : 439-445 อ้างถึงใน ประจวบ ประภาวงศ์ 2516 :

16) ได้ทำการวิจัยพบว่าความสนใจในอาชีพของเด็กวัยรุ่นไม่สูงไปกว่าอาชีพของบิดามารดา

อีเซลล์ และเทต (Ezell and Tate 1955 : 217-222 อ้างถึงใน ประจวบ ประภาวงศ์ 2516 : 16) ศึกษาพบว่าเด็กในระดับมัธยมศึกษาเพศชายสนใจในอาชีพที่สืบต่อจากบรรพบุรุษ อาชีพวิชาชีพชั้นสูง การค้า เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม ส่วนนักเรียนหญิงสนใจในอาชีพชั้นสูง เสมียน การค้า และงานในบ้าน

ในปี 1957 ซูเปอร์ (Super 1957 : 243) และแทนเซอร์ (Tanzer 1957 : 890) ได้ทำการวิจัยพบว่า การเลือกอาชีพของเด็กขึ้นอยู่กับความสนใจในอาชีพของบิดามารดา

คอลลาโซ (Callazo 1967 : 1534-1535) ได้ศึกษานักเรียนที่อยู่ในแหล่งอุตสาหกรรมที่บิดามารดาประกอบอาชีพชั้นสูงหรือรับราชการมักจะเลือกอาชีพชั้นสูงส่วนนักเรียนที่อยู่ในชนบท บิดามีอาชีพเกษตรกรรม หรือทำงานหนัก จะเลือกอาชีพระดับต่ำเป็นส่วนมากเช่น เสมียน พนักงาน เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเลือกอาชีพของบุตรมีความสัมพันธ์กับอาชีพของบิดา

พิโตรเฟรา และ ฮาเวิร์ด สเปลท์ (Pietrofera & Haward Splete 1975 : 80) ได้รวบรวมงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ เช่น เวอร์ส (Werts) ได้เปรียบเทียบอาชีพของบิดามารดากับการเลือกอาชีพของบุตร พบว่าบุตรชายมีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพที่คล้ายคลึงบิดาของเขามากกว่าอาชีพอื่น ๆ เช่นเดียวกับ เจนสัน และคิชเนอร์ (Janson and Kichner) ศึกษาอิทธิพลทางอาชีพในศูนย์เมือง 6 ศูนย์ พบว่าบุตรชายมีแนวโน้มที่จะประกอบอาชีพของบิดาของเขา แต่ถ้าอาชีพของบิดาแตกต่างกันกับบุตร บุตรมีแนวโน้มที่จะยกระดับอาชีพของตนให้สูงขึ้น นอกจากนี้ แอนโร (Anne Rod 1966 : 106) ได้รวบรวมงานวิจัยที่น่าสนใจ เช่นกัน คือ

เนลสัน (Nelson) ได้ศึกษานักศึกษา 3,211 คน ใน 18 สถาบันเปรียบเทียบการเลือกอาชีพของบุตรกับอาชีพของบิดา พบว่าจำนวนคนซึ่งหวังที่จะเลือกอาชีพตามอาชีพของบิดามารดาของเขา (ตามโอกาส) นั้นได้แก่ อาชีพเกษตรกรรม และอาชีพที่ใช้แรงงานเป็น

ส่วนมาก แต่ในอาชีพอื่น ๆ โดยเฉพาะ เกษษกร นักหนังสือพิมพ์ และ ครู มีจำนวนคนที่เลือกมากกว่าที่หวังไว้ เขาจึงสรุปว่า อาชีพของบิดามีความสัมพันธ์เล็กน้อยกับอาชีพของบุตร

เซนเตอร์ส (Centers) ได้รวบรวมข้อมูลทางอาชีพจากชาย 650 คน กับบิดาของเขา และจัดระดับอาชีพ ผลปรากฏว่า 58-76% ของอาชีพบุตร มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับระดับอาชีพของบิดา

แบลคเบิร์น (Blackburn 1975 : 41-42) พบว่านักเรียนที่บิดามารดาประกอบอาชีพชั้นสูง จะคาดหวังเกี่ยวกับอาชีพสูงกว่านักเรียนที่บิดามารดาประกอบอาชีพระดับต่ำ

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทย ศิริลักษณ์ จินดากุล (2510) พบว่าอาชีพของบิดาและผู้ปกครองบางอาชีพ เท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียน เช่นอาชีพข้าราชการ ทหาร ตำรวจ ครู และ แพทย์

เปรี๊อง จินดา (2519) ได้ทำการวิจัย เรื่องการเลือกอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่างกัน ในโรงเรียนมัธยมแบบประสมภาคเหนือ จำนวน 506 คน พบว่าอาชีพของผู้ปกครองทำให้นักเรียนมีเหตุผลและแรงจูงใจในการเลือกอาชีพเพราะความจำเป็นที่ไม่สามารถศึกษาต่อแตกต่างกัน

พิมพ์ พร้อมถกล (2522) ได้ตรวจสอบความตรงตามทฤษฎีและแบบสำรวจความพอใจในอาชีพของฮอลแลนด์ กับนักเรียนไทย มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 565 คน พบว่า นักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพต่างกัน มีความสนใจในอาชีพไม่ต่างกันนั้น หมายถึงว่านักเรียนสนใจอาชีพไม่สอดคล้องกับอาชีพของบิดามารดานั่นเอง ซึ่งผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของมารศรี กองเกตุ (2524 : 52-54) ซึ่งได้ทำการวิจัยผลของทัศนคติ ระดับการศึกษาอาชีพ และรายได้ของบิดา มารดา ที่มีต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร มีจำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง 341 คน โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย 3 ชนิด คือ แบบสอบถาม ประวัติส่วนตัวของนักเรียน แบบสำรวจความพอใจในอาชีพของ จอห์นแอล ฮอลแลนด์ และแบบสอบถามทัศนคติของบิดามารดาที่มีต่อการเลือกอาชีพของนักเรียน ผลปรากฏว่า นักเรียนเลือกอาชีพไม่สอดคล้องกับอาชีพของบิดามารดา และงานวิจัยของ สมจิต อภิขณาพงษ์ (2523) ได้ศึกษากลุ่มตัวอย่าง 407 คน ในจังหวัดชุมพร ก็พบเช่นเดียวกันว่า อาชีพของบิดามารดาของ

นักเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับอาชีพที่นักเรียนสนใจเป็นอันดับแรก

2.4 ระดับการศึกษาของบิดามารดากับความสนใจในอาชีพ

โรนัลด์ การ์ด ครอว์ฟอร์ด (Ronald Gard Quaford 1977 : 1770A อ้างถึงใน มารศรี กองเกตุ 2524 : 24) พบว่าภูมิหลังของการศึกษาของผู้ปกครองซึ่งสูงกว่าบุตรจะมีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพไม่เหมือนบรรพบุรุษมากขึ้น

เอ็ดดี้ (Eaddy 1969 : 2959 อ้างถึงใน ถนนม อินทรกำเเนิด 2514 : 9-10) ได้ศึกษาวินิจฉัยองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียน เกษตรกรรมในรัฐหลุยส์เซียน่า ในปี 1969 พบว่า บิดามารดามีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุตรและมารดามีอิทธิพลอย่างมาก ในการตัดสินใจทางการศึกษาต่อของบุตร ระดับการศึกษาของบิดามารดามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเลือกอาชีพของบุตรมากกว่าการมีชื่อเสียงในอาชีพของบิดามารดา นอกจากนี้ยังพบว่า การเลือกอาชีพของนักเรียนขึ้นอยู่กับความสนใจส่วนตัว ความพึงพอใจ ความสามารถ และค่าตอบแทน

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทยมีดังนี้ สุภาภรณ์ เอี่ยมจินดา (2513) ได้ศึกษาเหตุผลในการเลือกและไม่เลือกเรียนครู ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในภาคกลาง (เว้นกรุงเทพมหานคร) พบว่านักเรียนที่บิดามารดามีระดับการศึกษาต่างกัน เลือกอาชีพไม่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมจิต อภินาพงษ์ (2523) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัว เก็บตัว กับความสนใจในอาชีพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 407 คน ในจังหวัดชุมพร พบว่า ความสนใจในอาชีพของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแสดงตัว และเก็บตัว ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาของบิดามารดา

ส่วนงานวิจัยของ พิมพ์ พร้อมถกัล (2522 : 67) ก็พบว่านักเรียนมีความสนใจในอาชีพต่างกันตามตัวแปรระดับการศึกษาของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มารศรี กองเกตุ (2524 : 48-50) ที่พบเช่นเดียวกันว่า นักเรียนที่บิดามีการศึกษาต่างกัน มีความสนใจในอาชีพต่างกัน แต่ระดับการศึกษาของมารดาต่างกัน นักเรียนมีความสนใจในอาชีพไม่ต่างกัน

2.5 รายได้ของบิดามารดากับความสนใจในอาชีพ

ในด้านงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายได้และความสนใจในอาชีพ ค่อนข้างมีน้อย เนื่องจากรายได้นั้นเป็นข้อมูลที่ค่อนข้างเชื่อถือได้ยาก ด้วยเหตุผลบางประการ จึงมีผู้วิจัยเรื่องนี้้น้อยมาก แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของกินสเบอร์ก และคณะ (Ginzberg and Associates cite by Pietrofera & Howard Splete 1975 : 93) พบว่า ความคาดหวังของเด็กที่มีต่อครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ และรายได้สูง ต่างกัน เช่น เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มที่จะถือว่า พวกเขาจะศึกษาต่อระดับวิทยาลัย และทำงานตามอาชีพที่เขาสนใจ แต่เด็กจากกลุ่มของครอบครัวที่มีรายได้ต่ำจะคิดถึงงานเกี่ยวกับงานของบิดาของเขา ซึ่งหมายถึงงานที่ใช้ทักษะ หรือกึ่งทักษะ

ลาร์ มาร์ ทีเอ็มพี (Lar Mar T. Empey 1956 : 703-709) ศึกษาชั้นสังคมกับความสนใจในอาชีพ พบว่า เด็กชายและหญิงที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูงจะมีความปรารถนา ด้านการศึกษาและอาชีพสูงกว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจต่ำ

ส่วนงานวิจัยในประเทศไทยนั้น มีดังนี้คือ มารศรี กองเกตุ (2524 : 56) ได้วิจัยและพบว่า ระดับรายได้ของบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับความสนใจในอาชีพของนักเรียน

2.6 สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนกับความสนใจในอาชีพ

เอ็ดดี้ (Eaddy 1969 : 2958-2959 อ้างถึงใน ถนนม อินทรกำเนิด 2514 : 9-10) ได้ศึกษาและวิจัยองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนอาชีว ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในรัฐหลุยส์เซียน่า จำนวน 741 คน ผลปรากฏว่า สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับการเลือกระดับอาชีพของนักเรียน

งานวิจัยในประเทศไทยมีดังนี้ คือ การวิจัยของ จุมพล หนิมพานิช (2517) ศึกษาเรื่องแผนการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่านักเรียนที่มีผลการเรียนดีจะเลือกเรียน แพทย์ และนิติศาสตร์ มากกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนที่อยู่ในระดับปานกลางหรือระดับต่ำ

อรอนงค์ แจ่มผล (2525) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิกวาระ กับความสนใจในอาชีพ สมฤทธิ์ผลทางการเรียน กับการตัดสินใจเลือกอาชีพของนิสิต นักศึกษาปีที่ 2 จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 453 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสำรวจภูมิกวาระทางอาชีพ มาตรฐานทัศนคติของไครท์ แบบสำรวจความสนใจในอาชีพของ แอนดรู โคบอล เจ เวน ไรท์สโตน และ คาร์ล อาร์ คูนซ์ และแบบสำรวจการตัดสินใจเลือกอาชีพซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลปรากฏว่า สมฤทธิ์ผลทางการเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับความสนใจในอาชีพ

จากทฤษฎีและรายงานการวิจัยที่กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพหรือความสนใจในอาชีพต่าง ๆ นั้น มาจากเพศที่ต่างกัน ระดับการศึกษาของนักเรียน อาชีพของบิดามารดา ระดับรายได้ของครอบครัว ประสบการณ์เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของบิดามารดา รวมทั้งค่านิยมในการเลือกอาชีพ ความสามารถ ความถนัดของนักเรียน สมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสำรวจความสนใจในอาชีพของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา กับตัวแปรต่าง ๆ ที่ได้ระบุนามคือ ระดับชั้น เพศ อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา ระดับการศึกษาของบิดามารดา ระดับรายได้ของบิดามารดา และสมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน ตลอดจนเหตุผลในการเลือกอาชีพและความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นร่วมกับคณะ เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาและแนะแนวอาชีพต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย